

Herta Müller, *Lisica je već tad bila lovac*, Buybook, Zagreb 2012., prevela: Sabine Marić

Prikazavši Rumunjsku za vrijeme totalitarnostičke vladavine Nicolaiia Ceaușescua, samoprozvanoga *Conducător* (rum. – vođa), Herta Müller, **dobitnica Nobelove nagrade za književnost 2009. g.**, evocira strah i patnju njegovih žrtava doslovno autobiografski. Pripadnica njemačke manjine, rođena u Rumunjskoj, Herta je već po rođenju bila „obilježena” kao neprijatelj. Rumunjski su Nijemci nakon Drugoga svjetskog rata bili odvođeni na prisilni rad, u logore, na tobožnju izgradnju zemlje, što jedan dio ljudi nije preživio. Njihove muke ispriповijedala je u romanu *Ljuljačka daha*. To je iskustvo označilo Hertino djetinjstvo, a kada se kao odrasla osoba zaposlila kao prevodilac u jednoj tvornici, i odbila raditi za tajnu službu, tj. uhoditi svoje sugrađane, rodbinu i prijatelje, Herta pada u strašnu nemilost rumunjskih vlasti. Dehumanost totalitarnih ideologija – u ovom slučaju lijeve ideologije – postaje njezina literarna opsesija.

U ovom romanu ona, kao i inače, ne dopušta čitatelju da bude puki spektator, već ga vješto uvlači u samu srž izazivajući jedva podnošljiv osjećaj anksioznosti gdje uznemirenost i napetost rastu svakom novom rečenicom koja je krajnje reducirana, metaforična i ekspresionistična. *Na čelu diktatora sjedi lisna uš i pravi se mrtvom*. Postoji, ali kao da ga nema: čovjek prestaje biti ono što jest i postaje depersonalizirani objekt koji služi tek kao element u projektu provedbe diktatorskoga režima. Čovjek postaje stranac, napušta vlastito biće. Život je mrtav, a živ jedino strah, i bol življenja. Oči su prozori straha. *Noć plete vreću od tame*, ona se prosipa na dan. Takav je život Hertinih likova, njihovi su životi mračni i izgubljeni. Žive u tjeskobnoj neizvjesnosti, budeći se svakoga jutra sa strahom da netko tko im predstavlja makar i zračak svjetlosti, do kraja dana više neće postojati. Tišina vlastitih misli, *drugačija* tišina, nametnuta, zatomljena strahom i ispunjena žudnjom za slobodom. Kavez iz kojega nema bijega ni fizičkoga ni metafizičkoga. I pejzaž zlokobno sluti da trag o nečijem postojanju može nestati u bilo kojem trenutku. Slike bradavičaste djece, njihovih lica koja *otkrivaju starost koju dječji glas ne može podnijeti*, topole koje režu nebo poput noža, prljavi komad odjeća kojim se pokušava zaustaviti krvarenje tvorničkoga radnika... literarne su slike koje se usijecaju duboko u čitateljevu psihu.

Tamo gdje nema slobode, stanuje Veliki Brat čijem je svemoćnomu oku nemoguće umaknuti. To perifrastično ime simbolizira režim koji želi potpunu kontrolu nad čovjekom, njegovim mislima i dušom, a pojavljuje se u distopijskom romanu *1984*. Georgea Orwella kao nevidljivi diktator koji vlada ostacima Zemlje u dalekoj budućnosti.

Nataša Gostić, IV. r.

Svjetski pisci o staljinizmu (naziv za sovjetski model komunizma čije su žrtve milijuni ljudi stradali u tzv. Staljinovim čistkama) koji je stvorio novi književni žanr, tzv. logorologiju:

Grobnica o Borisu Davidoviču, Danilo Kiš

Priče s Kolime, Varlaam Šalamov

Arhipelag Gulag, Aleksandar Solženjicin

Pomračenje o podne, Arthur Koestler

7000 dana u Sibiru, Karl Štajner

Ruski film *Varljivo sunce* redatelja Nikite Mihalkova iz idile ruskoga sela pastoralnoga ugođaja, i veselih glasova luckaste porodice Staljinova generala i narodnog heroja, vodi vas suptilno i postupno u srž prirode staljinizma. Dirljiva, potresna i topla priča unatoč tragediji lirsko-epskih razmjera. Nije ga lako gledati. Osvojio je *Oscara* za najbolji strani film 1995. godine.

